

konuda uzman olan iki Zeydî âlimi İbn Mâlik ile Şerîf Yûsuf el-Hüseynî'nin yazdıklarına dayandığını da kaydeder.

Deylemî eserinin başında Bâtîniyye'yi ve fikirlerini özet olarak anlattıktan sonra tafsilâta geçer. Birinci kısımda Bâtîniyye'nin kurucularının İslâm'a kin besleyen dinsizler, felsefeciler, Mecûsiler ve yahudiler olduğunu, bunların etrafa dâîler (misyonerler) göndererek düşüncelerini yaydıklarını, en önemli dâîlerin tasavvuf perdesine bürünen Meymûn el-Kaddâh ile oğlu Abdullah olduğunu belirtir. Müellife göre İslâm düşmanlığını, Ali ve evlâdını istismar ederek gizleyen Bâtînîler maksatlı kimseleri, cahil sûfîleri, her şeyi mubah saymaya meyilli ve dünyalık temin etmek isteyen kişileri çevrelerinde toplamışlardır.

İkinci kısımda Bâtîniyye fırkalarının, sayısı on beşe ulaşan çeşitli isimlerinden bahsedilmektedir. Bunlar Bâtîniyye, Kârâmita, Karmatiyye, İsmâiliyye, Mübârekiyye, Seb'iyye, Ta'îmiyye, İbâhiyye, Melâhîde, Zenâdîka, Mezdekiyye, Bâbekiyye, Hürremiyye, Muhammire ve Hurremdîniyye'dir.

Üçüncü kısımda Bâtînîler'in, mezheplerini kabul ettirmek için uyguladıkları metotlar (hileler) sıralanır. Müellif, kendi aralarında belli bir sistemle sıralanan ve sayıları dokuza ulaşan bu metotların sonuncusunda adayın tam bir Bâtînî kabul edildiğini, bu şekilde dinsiz ve İbâhî yapıldığını ifade eder.

Dördüncü kısımda Bâtînîler'in akîdelerini ele alan müellif, onların "sâbık" ve "tâlî" diye iki ilâh kabul ettiklerini, âlemin (maddenin) yaratılmamış olduğuna ve insanların yıldızların tesir ve idaresi altında bulduklarına inandıklarını, imamlara tanrılık izâfe ettiklerini, nübüvveti, mucizeyi ve öldükten sonra dirilmeyi inkâr ettiklerini belirtir.

Beşinci kısım Bâtînîler'in te'vil görüşüne ayrılmıştır. Burada onların ibadetleri bütün İslâm âlimleri tarafından anlaşılanın tamamen dışında kalan mânâlara yorumladıkları, haramları mubah saydıkları ifade edilir ve Bâtînîler'in âyet ve hadis te'villerinden örnekler verilir, ayrıca Bâtînîler'deki hurûfîliğe temas edilir.

Müellif eserinin altıncı ve son kısmında Bâtînîler'i çeşitli inançlarından dolayı tekfir eder. Bu inançlar arasında iki tanrı sistemi, âlemin ezeli oluşu, peygamberler ve melekler hakkındaki fark-

lı anlayış, imamlara ilâhî vasıflar izâfe edilmesi, kıyamet hakkındaki inançlar, insanları yıldızların idare etmesi gibi hususlar yer alır.

Deylemî her ne kadar Bağdâdî'nin *el-Farq beyne'l-fırak* ve Gazzâlî'nin *Fe-dâ'ihu'l-Bâtîniyye* adlı eserlerinden faydalandığını zikretmiyorsa da *Beyânü mezhebi'l-Bâtîniyye*'nin muhtevası bu iki kitapla karşılaştırıldığında aralarında büyük bir benzerlik olduğu ortaya çıkmaktadır ki bu durum Deylemî'nin adı geçen eserlerden istifade etmiş olduğu kanaatini vermektedir (bk. Bağdâdî, s. 297, 303; Gazzâlî, s. 11, 21-32).

Bilinen tek yazma nüshası Yemen eski meliki İmam Yahyâ'nın kütüphanesinde bulunan eser, 1938 yılında R. Strothmann'ın tashihi ile Alman Müsteşrikleri Cemiyeti tarafından orta boy 140 sayfa olarak İstanbul'da bastırılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Bağdâdî, *el-Farq* (Abdülhamîd), s. 297, 303; Gazzâlî, *Fe-dâ'ihu'l-Bâtîniyye* (nşr. Abdurrahman Bedevî), Kahire 1383/1964, s. 11, 21-32; Muhammed b. Zübâre, *Mülhaku'l-Bedri't-tâli* (Şevkânî, *el-Bedri't-tâli* içinde), II, 194; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 241; Deylemî, *Mezhebül-Bâtîniyye* (nşr. R. Strothmann), nâşirin mukaddimesi, s. v-t; Zirikî, *el-A'âlâm* (Fethullah), VI, 86-87; *el-Ķâmûsü'l-İslâmî*, II, 422-423.

MUSTAFA ÖZ

BEYÂNÜLHAK

(بيان الحق)

II. Meşrutîyet'ten sonra yayımlanan
dinî, edebî, siyasî ve
fennî muhtevalı haftalık gazete.

İstanbul'da 9 Ramazan 1326 - 24 Zilkade 1330 (5 Ekim 1908 - 4 Kasım 1912) tarihleri arasında 182 sayı yayımlanmıştır. Cem'îyyet-i İlmîyye-i İslâmiyye'nin yayın organı olarak imtiyaz sahipliğini, Âyan Meclisi reisliği de yapmış olan Şehrî Ahmed (Râmîz) Efendi (sy. 1-43), İstanbul mebusu Nasuhfendizâde Mustafa Âsım (sy. 44-182); başyazarlığını Hürriyet ve İtilâf Fırkası liderlerinden Âyan azalığı ve şeyhülislâmlık görevlerinde de bulunan Tokat mebusu Mustafa Sabri Efendi yapmıştır. Mesul müdürlüğünde ise Mehmed Fatih (sy. 1-25), Mimarzâde Mehmed Ali (sy. 26-43) ve Kilisli Muallim Mehmed Münir (sy. 44-182) bulunmuşlardır.

Gazetenin birinci sayısındaki "Beyânülhakk'ın Mesleği" başlıklı yazıda, "emir bi'l-ma'rûf ve nehy anil-münker" âye-

tinden (Âl-i İmrân 3/104, 114) yola çıkıldığı belirtilerek Meşrutîyet'in getirdiği hürriyet havası içinde, "İffet ü istikamet, hamîyyet, hemcinsine muavenet, sûret-i meşrûada hürriyet, ciddiyât ile ülfet, zulm ü istibdâda nefret, ulûm ve fûnuna muhabbet gibi hissiyyât-ı fâzılayı ta'mîme medâr olacak neşriyat ile millet-i necibe-i Osmâniyye'nin seviyye-i fikriyyelerini yükseltmeye çalışacak ve bilhassa dîn-i İslâm'ın mâni-i terakkî olması gibi zunn u tekavvülâtın butlânını bihavlihî teâlâ isbat edecektir" sözleriyle gazetenin tutacağı yol belirtilmiştir.

Gazetenin muhtevasını daha çok dinî, edebî, siyasî ve fennî konular oluşturmuş, bu konular için "makâlât-ı dîniyye, ictimâiyye ve târîhiyye", "kısm-ı edebî" ve "müteferrikât" bölümleri teşkil edilmiştir. Bütün yazılarda ilmî bakışın esas alındığı belirtilen gazetede çok sayıda dinî, tarihî ve sosyal konulu makale yanında genellikle İslâmî muhtevalı şiirlerden meydana gelen edebiyat bölümü de büyük bir yer tutmaktadır. "Müteferrikât" başlığı altında ise halkın dinî konulardaki şikâyetlerine, bunlara verilen cevaplara, gazete ile yazışan kişilerle açık haberleşmelere ve bazı hatırlatmalara yer verilmiştir.

Dinî konularla siyasî meselelerin bir arada yürütüldüğü gazetenin çoğu yazılarında âyet ve hadis yer aldığından her sayının ön sayfasına, "Ekseri makâlâta âyet-i kerîme ve ehâdis-i nebiyye cercedilmiş bulunduğu nazar-ı i'tibara alınarak riâyetsizlikte bulunulmaması rica olunur" uyarısı konulmuştur.

Gazetenin bütün sayılarında Meşrutîyet övülmüş, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne olan bağlılık vurgulanmıştır.

Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın kuruluş beyannâmesinin 21 Kasım 1911'de hükümete sunulması gazetede "Hürriyet ve İtilâf Fırkası" başlığıyla duyurulmuş, Meşrutîyet'in varlığıyla gerçekten ihtiyaç duyulan şeylerden birinin böyle bir firkanın kurulması, diğerinin ise hürriyet içinde birlik ve beraberlik olduğu belirtilmiştir. Bundan dolayı firkanın kuruluşu takdirle karşılanmış ve başarılı olması dileğinde bulunulmuştur (sy. 137). *Beyânülhakk*'ın başyazarı Mustafa Sabri'nin Hürriyet ve İtilâf Fırkası kurucuları arasında yer alması, Cem'îyyet-i İlmîyye-i İslâmiyye'nin politika yaptığı iddialarına yol açmış, buna karşı Ermenekli M. Saffet, "İzâh-ı Hak ve Hakikat" baş-

likli bir yazıda hiçbir siyasî fırka ile ilgileri bulunmadığını açıklamıştır (sy. 139). Gazetenin sonraki sayılarında da zaman zaman bu tür açıklamalara yer verilmiştir.

Bursa ve Kütahya'da bazı medresele-
rin yıkılıp satıldığı veya yerlerine dük-
kânlar yapıldığı şeklindeki bir haber *Be-
yânülhak*'ta "şeriatlılık" yerine "ka-
nunsuzluk" olarak izah edilmiş ve bun-
dan dolayı da gazete 144. sayıdan son-
ra iki hafta süreyle kapatılmıştır. Ye-
dinci cildin sonunda (sy. 182) sekizinci
cilde başlanacağı belirtilmekle beraber
gazetenin yayımına muhtemelen Bal-
kan Harbi yüzünden son verilmiştir. *Be-
yânülhak*, 3'ten 34'e kadar olan sayıla-
rında yirmi dört, 1 ve 2. sayılar da dahil
olmak üzere 35. sayıdan itibaren on altı
sayfa olarak çıkmıştır. İlk dört sayıda
sayfalar kendi içinde, diğer sayılarda
ise genel sayfa numarasıyla numaralan-
mıştır. Gazetenin tamamı 3192 sayfa,
182 sayı ve her biri yirmi altı sayfa
dan oluşan yedi cilttir. Her cildin sonu-
na fihrist konulmuştur. *Be-yânülhak*, ilk
sayısı İstanbul'da Pangaltı Mekteb-i Har-
biye Matbaası'nda, son sayısı Tevsî-i
Tibâat Matbaası'nda olmak üzere on iki
ayrı matbaada basılmıştır.

Gazetenin müderris, muallim, din ada-
mı ve daha çok medrese talebelerinden
meydana gelen yazı kadrosunda yer alan
başlıca yazarları şunlardır: Abdülhad
Dâvud, Abdullah Âtîf [Tüzüner], Ahmed
Tâhir, Ali Zeki, Ali Tayyar, Ayıntablî Edib,
Ahmed Şirânî, Ahmed Fâik, Hâfız Câfer,
Hayret [Adanalı], Hüseyin Hâzım, İbn Hâ-
zım Ferid, İbnülemin Ahmed Tefvîk [İnal],
İbnülemin Mahmud Kemal [İnal], Kilisli
Mehmed Münir, Küçük Hamdi [Elmalılı],
Kemâleddin Harpütî, Mehmed Tâhir [Bur-
salı], Mehmed Âtîf, Mustafa Faki, M. Saf-
fet, Mustafa Asım, Mehmed Zeki, Meh-
med Sâdık, Mehmed Hulûsi, Mehmed
Vehbi [Konyalı], Mustafa Nuri, Mehmed
Esad, Mehmed Ârif, Mustafa Sabri, Meh-
med Fatîm [Gökmen], Osman Nuri, Ömer
Hayri, Ömer Nasuhi [Bilmen], Suudülmev-
levî, Şevket Gavsî, Şükri, Bandırmalı Şe-
refeddin [Yaltkaya] ve Tâhirülmevlevî [Tâ-
hir Olgun].

BİBLİYOGRAFYA :

Be-yânülhak koleksiyonu; *Türkiye Maarif Ta-
rihi*, s. 292-294; Hasan Duman, *Katalog*, s. 45;
"Beyanülhak", *TA*, VI, 270; Ziya Bakırcıoğlu,
"Beyanü'l-Hak", *TDEA*, I, 412-413.

✪ EKREM BEKTAŞ

BEY'AT

(bk. BİAT).

BEYATİ

(bk. BAYATİ).

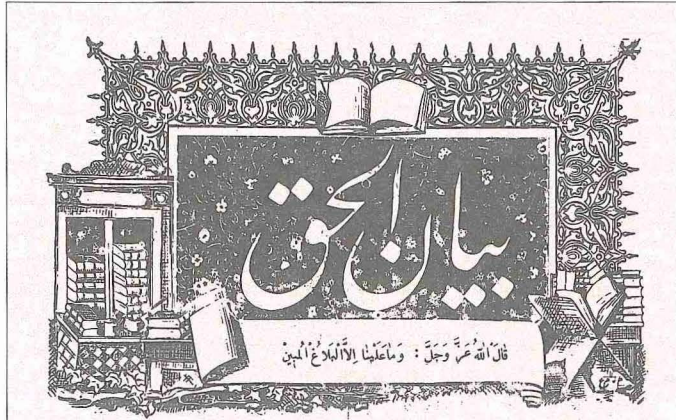
BEYATLI, Yahya Kemal

(1884-1958)

Türk şairi ve nesir yazarı.

2 Aralık 1884'te o zaman Osmanlı top-
rakları içinde bulunan Üsküp'te doğdu.
Bir müddet burada belediye reisliği de
yapan adliye memuru Nişli İbrâhim Nâ-
ci Bey ile Leskofçalı İsmâil Paşazâde Di-
lâver Bey'in kızı Nakîye Hanım'ın oğlu
olup asıl adı Ahmed Âgâh'tır. Aile şec-
resi hem anne hem de baba tarafından
III. Mustafa devri Rumeli sancak beyle-
rinden Şehsüvar Paşa'ya dayanır. Şairin
daha sonra alacağı Beyatlı soyadı da şeh-
süvar lakabının Türkçe'sidir ve onun hâ-
tirasını taşır.

Yahya Kemal ilk tahsiline Üsküp'teki
Yeni Mektep'te başladı (1889), bir müd-
det sonra oldukça modern bir eğitim
veren Mekteb-i Edeb'e girdi (1892). Üs-
küp İdâdisi'nde başladığı orta öğrenimi-
ne (1895) ailece Selânik'e taşındıklarından
Selânik İdâdisi'nde devam etti (1897). O
yıl annesinin ölümü ve babasının yeni-
den evlenmesi üzerine Üsküp'e döndü-
ler. Ailedeki huzursuzluk yüzünden Yah-
ya Kemal yatılı olarak Selânik İdâdisi'ne
gitmek zorunda kaldı, fakat hastalandı-
ğında yeniden Üsküp'e döndü (1900).
Üvey annesiyle babası arasındaki ge-
çimsizlik had safhaya varmış olduğun-
dan idâdîyi tamamlamak üzere Yahya
Kemal'i İstanbul'a gönderdiler (Nisan
1902). Yıl ortası olduğu için arzu ettiği
Galata Sarayı Sultânisi'ne giremedi, Ro-
bert Kolej'e kayıt için de bir sonraki yılı
beklemek gerekiyordu. Bu sebeple bir
müddet boşa kalması devrin siyasî
akımlarına kapılmasına kâfi geldi. Bir
fırsatını bularak, neslinin birçok gen-
ci gibi Paris'e kaçtı (Temmuz 1903). Bir
müddet tahsilden uzak, Jön Türkler ara-
sında yaşadı. Sonra Fransızca'sını iler-
letmek için Meaux Koleji'nde okudu. Bir-
kaç yıl, hemen pek çok Türk'ün okudu-
ğu École Libre des Sciences Politiques'e
devam etti. Siyasî ve edebî çevrelere gir-
di, devrin bir kısım yazar ve politikacı-
larını tanıdı, hareketli bir hayat yaşa-

دینی، ادبی، سیاسی، فنی بازار ايرتسی كونلری نشر اولنور هفته لك غزن تادر .

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام

على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين

{ بيان الحق } ك مسلکی

دور ا-تبداد، منكر دورى ايدى . بو منكرى نهي و رفع
ايچون اقتضا ايدن مساعى ابدائيهه بولنقى يعنى قوه
اجرائيهه رهبرك ايتك وظيفهسى عرض ايتديكم و جنه
علمايهه عايد ايكن بز . و قتيبه وظيفهسى مع التأسف ادا
ايدمهديكم زحالهه بو وظيفه مشروعهنى شانل عسكرومزه
انجساد و ترقى جيتق ارکان كرامى اينا ايتدى . بناء عليه
بزم بو ارباب حبه قارشو تشكراتن محجوبيتله نمز و جدر .
الحق ، دور سابقده طريقه عليه و طلبة علوم ،
ذورانجليار ايچون لك واسع برماكله لك منيا برؤسيهه

شرح شريفه (امر بالمعروف و نهي عن المنكر) ناهيه
بر قضيه متناجا ، بر وظيفه مقدمه واردر . معروف
نه دنك اولدينى بيليرسكن : بتون ايتلكره شانل 149
مشكده بالجه فالقارى عييط بر تئبير ا
بو ، امر بالمعروف و نهي عن المنكر وظيفه-نك بيوك
بر حصصى ، هله حصه ابدائيهسى علمايك عهدسته
متز تيدر . نموز اون برده مقبره ماشويته دفن ايتديكنز

Be-yânülhak'ın
ilk sayısının
iç kapağı